

Aanspreekvormen in de Vlaamse tussentaal

Interpretaties van het standaardtalige ‘je/jij’ in de Vlaamse tussentaal

Josine Schaap

Taalwetenschap
Bachelorscriptie

6214754

Onder begeleiding van Dr. Anne-France Pinget

Universiteit Utrecht

2020-2021

Blok 2

6393 woorden

Hedendaags is er nog weinig onderzoek gedaan naar de percepties van enkele talige kenmerken van de Vlaamse tussentaal. Om deze reden heeft dit onderzoek gepoogd meer kennis te verwerven over tussentaalperceptie. In dit onderzoek is er gefocust op de Vlaamse taalsituatie waarin de ‘ge/gij’-vorm de spreektaalige basisvorm is en ‘je/jij’ de Belgisch-Nederlandse standaardtaalvorm is. Middels een enquête is er aan de hand van zeven schalen onderzocht hoe Vlaamse luisteraars sprekers beoordelen die de aanspreekvorm ‘je/jij’ gebruiken in de tussentaal in een informele en semi-formele context. De hypotheses voorspelden dat het standaardtalige ‘je/jij’ in een semi-formele context afstand creëert in de Vlaamse tussentaal. De resultaten bevestigden deze hypothese, maar toonden ook onverwacht dat sprekers die ‘je/jij’ gebruiken in het algemeen positiever beoordeeld worden dan sprekers die ‘ge/gij’ gebruiken. In conclusie vervult ‘je/jij’ inderdaad de rol van een tussenformaliteit, waardoor deze vorm gepaster is in een semi-formele context dan de ‘ge/gij’-vorm.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Theoretisch kader	4
2.1. De taalsituatie in Vlaanderen	4
2.2. Aanspreekvormen	7
2.3. Taalattitudes	10
2.4. Onderzoeksvragen en hypothesen	12
3. Methode	13
3.1. Audiofragmenten	14
3.2. Procedure	15
3.3. Participanten	17
4. Resultaten	18
5. Discussie	21
5.1. Interpretaties	22
5.2. Maatschappelijke en wetenschappelijke implicaties	23
5.3. Beperkingen en aanbevelingen vervolgonderzoek	25
6. Conclusie	26
7. Referenties	28
8. Appendix A	31
9. Appendix B	33

1. Inleiding

Aanspreekvormen spelen een belangrijke rol in onze dagelijkse communicatie en zijn verstrengeld met onze normen en waarden over beleefdheid. De keuze om een gesprekspartner te benaderen met ‘je/jij’ of ‘u’ beïnvloedt in zekere mate hoe positief of negatief de gesprekspartner de spreker ervaart. In Nederland spreken we onze vrienden, familie en andere bekenden voornamelijk aan met de vertrouwelijkheidsvorm ‘je/jij’. Echter, in ons buurland België bestaat er naast deze vorm ook nog een andere vertrouwelijkheidsvorm, namelijk ‘ge/gij’. Een anekdote, geschreven door een spreker van het Vlaams als reactie op een Column van Van Oostendorp (2018), illustreert de invloedrijke rol van ‘je/jij’ en ‘ge/gij’ in Vlaanderen:

“In Vlaanderen kan het behoorlijk ingewikkeld klinken voor een Nederlander. In principe zijn we toch een stuk formeler dan Nederlanders, maar die formaliteit kan ook door jij uitgedrukt worden! Jij is namelijk ‘schooltaal’ voor ons: tegen onze vrienden zeggen we gij [...]. Dus als ik op het werk jij tegen mijn baas zeg, komt dat redelijk formeel over, maar niet u-formeel, een soort tussenformaliteit die perfect past in zo’n context.”

Volgens deze spreker vervult de ‘je/jij’-vorm de functie van een ‘tussenformaliteit’. Deze opmerking door een leek roept vragen op naar de interpretatie en de functie van de ‘je/jij’-vorm door Vlaamse sprekers. Dit eindwerkstuk is hierdoor geïnspireerd en er zal in de komende secties dieper worden ingegaan op de rol van de ‘je/jij’-vorm in de Vlaamse spreektaal om inzicht te bieden in de invloed van een enkel talig kenmerk op de luisteraarsattitude ten opzichte van de spreker. Het doel van dit onderzoek is om te achterhalen in hoeverre de standaardtalige vertrouwelijkheidsvorm ‘je/jij’ functioneert als een semi-beleefdheidsvorm wanneer deze vorm gebruikt wordt in de Vlaamse spreektaal. In de volgende secties zal er eerst de benodigde achtergrondinformatie gegeven worden over de taalsituatie in Vlaanderen, aanspreekvormen en taalattitudes, gevolgd door de methode, de resultaten en tot slot de discussie en conclusie.

2. Theoretisch kader

In het theoretisch kader zullen drie belangrijke onderwerpen besproken worden die essentiële achtergrondinformatie bieden in de aanloop naar het experimentele onderzoek van dit eindwerkstuk. Deze onderwerpen betreffen de taalsituatie in Vlaanderen, aanspreekvormen en taalattitudes.

2.1. De taalsituatie in Vlaanderen

Vlaanderen is een regio binnen het Nederlandstalige taalgebied en kent een bijzondere taalsituatie. De taalsituatie in Vlaanderen wordt gekenmerkt door een diaglossie. Dit betekent dat verschillende taalvariëteiten naast elkaar gesproken worden die elk een eigen functie hebben in de samenleving. De ene taalvariëteit is bijvoorbeeld meer geschikt voor informele situaties, terwijl de andere taalvariëteit meer geschikt is voor formele situaties (Auer, 2005). In tegenstelling tot een diglossie, is er in een diaglossie minder sprake van directe code-switching (omschakelen naar een andere taalvariëteit), maar meer van een geleidelijke op-en-neerbeweging tussen de twee variëteiten zonder dat er een abrupte overgang plaatsvindt (Auer, 2005).

Dit eindwerkstuk focust op een van die taalvariëteiten, de Vlaamse tussentaal. In deze sectie zal eerst worden uitgelegd wat deze verschillende variëteiten zijn en daarna zal er ingezoomd worden op de Vlaamse tussentaal.

Het begrip ‘standaardtaal’ wordt door Auer en Spiekermann (2011) beschreven aan de hand van drie kenmerken. Ten eerste wordt de standaardtaal uniform gebruikt in de gemeenschap, wat wil zeggen dat de taal uniform gesproken wordt door een gemeenschap waarin ook diverse niet-standaardvariëteiten bestaan. Ten tweede wordt de standaardtaal beschouwd als prestigevariant, oftewel, de taal wordt onderwezen op scholen en wordt gebruikt als schrijftaal en in formele situaties. Auer en Spiekermann (2011) schrijven dat de

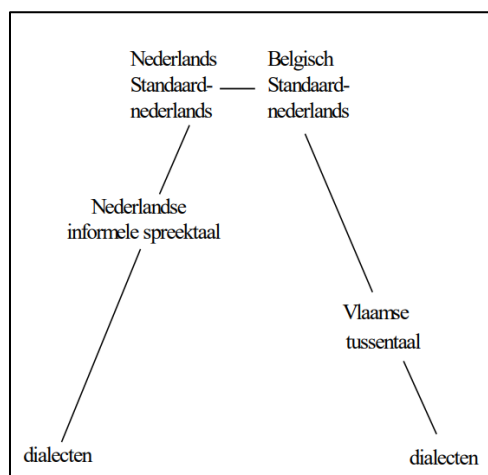
standaardtaal wordt gezien als nationaal symbool waaraan inwoners van een land hun identiteit ontlenuen. Ten derde is de standaardtaal gecodificeerd (vastgelegd) in grammatica's en woordenboeken.

Geeraerts (2001) beschrijft het standaardiseringstraject dat de Vlaamse taalgemeenschap heeft doorlopen richting het aannemen van het Noord-Nederlands als standaardtaal en cultuurtaal. Deze standaardisering vond plaats in de tweede helft van de 20^e eeuw als deel van een taalpolitiek die redeneerde dat Vlaanderen een standaardtaal nodig had, iets waar toentertijd in Vlaanderen nog geen sprake van was. In deze tijd waren de meeste Vlamingen vanuit huis dialectsprekers (De Caluwe, Delarue, Ghyselen & Lybaert, 2013). Dialecten zijn taalvariëteiten die gebonden zijn aan een specifieke regio of (sociale) gemeenschap. De vier dialectregio's in België zijn Vlaams-Brabant, West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Limburg. Vanaf de invoer van de Noord-Nederlandse standaardtaal, nam deze variëteit de rol op zich van onderwijstaal, mediataal en formele spreektaal (De Caluwe et al., 2013).

De Noord-Nederlandse standaardtaal is volgens Geeraerts (2001) deze rollen succesvol gaan vervullen, resulterend in een talige verschuiving van Vlaanderen richting Nederland. Dit houdt in dat het Belgisch Nederlands geleidelijk meer op het Algemeen Nederlands is gaan lijken doordat talige kenmerken uit het Algemeen Nederlands zijn overgenomen door het Belgisch-Nederlands.

Taalkundigen illustreren taalvariëteitcontinua gebruikelijk door middel van een piramide waarin de standaardtaal bovenaan staat en de dialecten onderaan. Geeraerts (2001) geeft de taalvariëtesituatie in Nederland en Vlaanderen duidelijk weer in Figuur 1. Links in de figuur wordt de Nederlandse situatie beschreven met het Algemeen Nederlands (AN) bovenin als de standaardtaal. Daaronder, relatief dichtbij de standaardtaal, bevindt zich het informele Nederlands. Het taalgebruik dat sprekers uit verschillende delen van het land daadwerkelijk

gebruiken in het dagelijks leven divergeert van de absolute norm. Vandaar de naam ‘informeel Nederlands’.

Figuur 1: *Taalvariatiecontinuüm* (Geeraerts, 2001)

De Nederlandse taalsituatie, verschilt van de Vlaamse taalsituatie, te zien aan de linguïstische afstand tussen de informele spreektaal en de standaardtaal. De Vlaamse informele spreektaal, de tussentaal, bevindt zich dichterbij de dialecten in Vlaanderen dan bij de standaardtaal. De Caluwe, Geeraerts en Kroon (2002) schrijven dat de linguïstische afstand tussen de standaardtaal en de informele spreektaal groter is in België dan in Nederland. Dit houdt in dat het informele Nederlands sterker neigt naar de standaardtaal dan naar de dialecten die gesproken worden in Nederland. Anderzijds vertoont de Vlaamse tussentaal in verhouding nog veel gemeenschappelijke kenmerken met de Vlaamse dialecten, waardoor de tussentaal sterk verschilt per regio.

Tussentaal blijft echter een omstreden begrip in de taalkunde wegens de sterke regionale verschillen binnen de tussentaal. De Caluwe et al. (2013) beargumenteren dat ‘de Vlaamse tussentaal’ niet bestaat. Volgens hen bestaat er geen rigide richtlijn van hoe standaardtalige kenmerken worden gemengd met dialectische kenmerken: voor iedere regio in Vlaanderen zal de tussentaal net iets anders zijn.

Ondanks de regionale verschillen binnen de Vlaamse tussentaal zijn er kenmerken waaraan tussentaal in het algemeen voldoet. Plevoets (2013) omschrijft de algemene kenmerken van tussentaal, verdeeld in uitspraak, morfologie, lexicon en syntaxis. Kenmerken van de uitspraak van tussentaalsprekers zijn het vermijden van zware dialectklanken, h-deletie en t-deletie, bijvoorbeeld ‘ebben’ (i.p.v. ‘hebben’) en ‘goe’ (i.p.v. ‘goed’). Een morfologisch kenmerk is het vervoegen van adjectieven met een e(n)-uitgang in bepaalde fonetische contexten: ‘den ezel’, ‘ne stoel’ (‘de ezel’, ‘de stoel’). Syntactische kenmerken van tussentaal zijn bijvoorbeeld dubbele negaties, zoals ‘dat doe ik nooit nie meer’ (‘dat doe ik nooit meer’) en het gebruik van het expletief ‘dat’ bij onderschikkende voegwoorden zoals ‘ik weet nie hoe dat hij komt’ (‘ik weet niet hoe hij komt’). Tot slot zijn er opvallende verschillen tussen de standaardtaal en de tussentaal in het lexicon. Tussentaal bevat een groot aantal dialectische woorden, zoals ‘goesting’ (‘trek’, ‘zin’), ‘kleedje’ (‘jurk’), ‘botten’ (‘laarzen’) en ‘noemen’ (‘heten’, als in ‘ik heet Jules’).

In dit eindwerkstuk ligt de focus een morfosyntactisch kenmerk, om preciezer te zijn: persoonlijke voornaamwoorden in de tweede persoon enkelvoud met de functie van een aanspreekvorm. In de volgende sectie zal het persoonlijke voornaamwoordgebruik in de tweede persoon enkelvoud in de Vlaamse tussentaal besproken worden.

2.2. Aanspreekvormen

Het gebruik van persoonlijke voornaamwoorden als aanspreekvormen verschilt net als vele andere talige aspecten per taalvariëteit. De Belgisch-Nederlandse standaardtaal hanteert bijvoorbeeld de aanspreekvormen ‘je’ en ‘jij’, sprekers van het Ieperse dialect gebruiken ‘je’ en ‘gie’, en ook de clitische varianten zoals ‘de’ en ‘te’ worden gebruikt. Dit zijn slechts een paar voorbeelden van aanspreekvormen die worden gebruikt in Vlaamse dialecten. In dit

eindwerkstuk zal daarom gefocust worden op de meest gebruikte aanspreekvormen uit de tussentaal, oftewel ‘ge’ en ‘gij’.

De aanspreekvorm ‘u’ in subjectpositie (‘U loopt op de stoep’) zal niet behandeld worden in dit eindwerkstuk. De ‘u’-vorm in subjectpositie behoort niet tot de gesproken informele Vlaamse tussentaal en dient niet verward te worden met de ‘u’-vorm in objectpositie (‘Ik geef u een cadeautje’) die wèl deel uitmaakt van de aanspreekvormen in de Vlaamse tussentaal. Deze voorbeelden zijn geïllustreerd in Tabel 1 hieronder waarin het gebruik van de aanspreekvorm ‘u’ wordt vergeleken tussen het standaardtaalsysteem en het tussentaalsysteem.

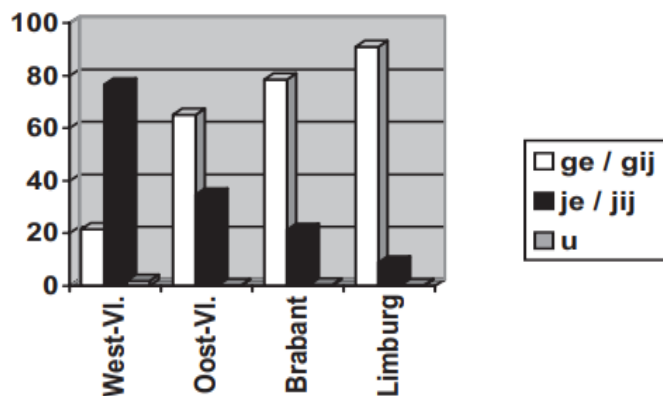
Tabel 1: *Het gebruik van de Aanspreekvorm ‘u’ in Subject- en Objectpositie in het Standaardtaal- en Tussentaalsysteem.*

	‘u’ in Subjectpositie	‘u’ in Objectpositie
Standaardtaalsysteem	‘U loopt op de stoep.’ (formeel)	‘Ik geef u een cadeautje.’ (formeel)
Tussentaalsysteem	-	‘Ik geef u een cadeautje.’ (informeel)

Tot het eind van de 20e eeuw diende de vorm ‘ge/gij’ als informele vertrouwelijkheidsvorm én formele beleefdheidsvorm (Vandekerckhove, 2004). De uit het Nederlands afkomstige tegenhanger van de aanspreekvorm ‘ge/gij’ is de ‘je/jij’-vorm. De aanspreekvormen ‘ge/gij’ en ‘je/jij’ concurreren om de functie van vertrouwelijkheidsvorm. Vandekerckhove (2004) heeft onderzoek verricht naar de gebruiksfrequentie van de aanspreekvormen ‘je/jij’ en ‘ge/gij’ in Vlaanderen. Zij verzamelde data uit informele conversaties tussen participanten die elkaar goed kennen. Vanwege het informele karakter van de conversaties is het gebruik van ‘u’ verwaarloosbaar, aangezien ‘u’ in subjectpositie functioneert als beleefdheidsvorm in de standaardtaal.

Het artikel bespreekt de regionale verschillen in de data (zie Figuur 2, onder tekst). Herkomst blijkt de meest determinerende factor, meer dan leeftijd en sekse, bespreekt

Vandekerckhove (2004). Zo toont Figuur 2 een aanzienlijk hoger gebruik van ‘je/jij’ dan ‘ge/gij’ in West-Vlaanderen; een tegenovergesteld patroon ten opzichte van de drie andere dialectregio’s. Vandekerckhove (2004) legt uit dat de data van West-Vlaanderen deels te verklaren is door de aanwezigheid van de ‘je’-vorm in de West-Vlaamse dialecten.

Figuur 2: *Relatieve gebruiksfrequentie van de tweede-persoonspronomena per regio (Vandekerckhove, 2004).*

In conclusie is het Algemeen Nederlandse ‘je/jij’-systeem niet volledig geïntegreerd in de omgangstaal (tussentaal) van Vlamingen. West-Vlaanderen vormt een uitzondering op de regel door frequenter gebruik te maken van de ‘je’-vorm dan de andere Vlaamse regio’s. Vandekerckhove (2004) concludeert dat het ‘ge’-systeem nog altijd bekendheid, vertrouwelijkheid en solidariteit impliceert. Het ‘je’-systeem heeft deze rol nog niet overgenomen.

De ‘ge/gij’-vorm was tijdens het onderzoek van Vandekerckhove (2004) duidelijk nog in trek als vertrouwelijkheidsvorm, maar hoe zit het tegenwoordig in 2021 met de ‘je/jij’-vorm? Is de standaardtaal inmiddels zo vermengd met de tussentaal dat zowel ‘je/jij’ als ‘ge/gij’ geïnterpreteerd worden als informele aanspreekvorm? Of draagt de ‘je/jij’-vorm nog steeds een semi-formeel karakter vanwege de standaardtalige herkomst?

Er is tot het heden geen onderzoek verricht naar de ambigue rol van de standaardtalige aanspreekvorm 'je/jij'. Hoewel artikelen zoals dat van Vandekerckhove (2004) inzicht geven in de gebruiksfrequentie van dergelijke aanspreekvormen, is er nog geen kennis beschikbaar over de perceptie van de aanspreekvormen 'je/jij' en 'ge/gij' in de Vlaamse tussentaal. Vandaar dat dit eindwerkstuk zich zal richten op perceptie in plaats van productie. In de volgende sectie volgt een uitleg over perceptie- en attitudeonderzoek, waaronder ook attitudeonderzoek in de tussentaal.

2.3. Taalattitudes

Taalonderzoek kan opgesplitst worden in twee richtingen: taalproductie en taalperceptie. Zoals beschreven aan het eind van de vorige sectie is er al veel onderzoek gedaan naar de productie van tussentaal, met name naar het verschil in productiefrequentie tussen standaardtalige vormen en tussentaalvormen. Naast tussentaalproductie is er ook veel onderzoek verricht naar tussentaalperceptie. Percepties die mensen hebben ten opzichte van taal kunnen gemeten worden door middel van taalattitudeonderzoek. Taalattitudes zijn de gevoelens, meningen en vooroordelen die sprekers ervaren ten opzichte van taalvariëteiten en de sprekers daarvan (Garrett, 2007). In de sociolinguïstiek wordt er regelmatig attitudeonderzoek verricht om deze meningen en vooroordelen te identificeren en te analyseren. Taalattitudes worden gemeten met behulp van geschreven teksten of audiofragmenten die worden voorgelegd aan luisteraars. De luisteraars beoordelen de sprekers vervolgens op een of meerdere schalen.

Veel attitudeonderzoek wordt overigens gedaan volgens de matched-guise-techniek. Lambert, Hodgson, Gardner en Fillenbaum (1960) zijn pioniers op het gebied van deze techniek. In matched-guisonderzoek worden er twee (of meer) fragmenten ingesproken door dezelfde spreker, maar in een andere taal(variëteit). Matched-guise-onderzoek heeft als voordeel dat alle sprekerseigenschappen gelijk worden gehouden, zodat de taalvariëteit het

enige veranderlijke is. De matched-guistechiek heeft echter ook nadelen, zoals de mogelijkheid dat de luisteraars de sprekers herkennen als één persoon. Bovendien kan het lastig zijn om meertalige sprekers te vinden die bereid zijn mee te werken aan het onderzoek. In dit eindwerkstuk wordt er gebruik gemaakt van een matched-guistechiek die afwijkt van de klassieke techniek. De gebruikte techniek zal uitgebreid besproken worden in de methode sectie

Van Bezooijen (1997) heeft de standaardtaligheid en attractiviteit gemeten van verschillende Nederlandse sprekers en vond een positieve correlatie tussen de standaardtaaloordelen en de attractiviteitsoordelen. Hoe standaardtaliger de spreker spreekt, hoe mooier het taalgebruik van de spreker beoordeeld wordt. Een ander resultaat is gevonden door Grondelaers, Van Hout en Steegs (2010), wiens resultaten aantonen dat luisteraars een Randstedelijk accent verbinden met een hogere status, maar een lagere attractiviteit dan sprekers met een Limburgs accent. Impe en Speelman (2007), Vandekerckhove en Cuvelier (2007), Cuvelier (2007) en Ghyselen (2009) vonden soortgelijke resultaten voor de Vlaamse tussentaal. Zij maten de taalattituden van Vlaamse luisteraars ten opzichte van tussentaal en de Belgisch-Nederlandse standaardtaal en vonden dat de tussentaalsprekers hoog scoren op attractiviteit en laag op status, terwijl de standaardtaalsprekers laag worden beoordeeld op attractiviteit en hoog op status. Impe en Speelman (2007) vormden de conclusie dat de standaardtaal meer toepasselijk is in formele situaties dan de tussentaal. Cuvelier (2007) infereert uit deze resultaten dat er in Vlaanderen een diaglossie bestaat, waarin de standaardtaal en de tussentaal beide een andere functie vervullen in de taalgemeenschap.

In conclusie is er veel bekend over de relatie tussen standaardtaal en tussentaal. Onderzoek door Vandekerckhove (2004) geeft inzicht in de gebruiksfrequentie van standaardtalige en tussentalige aanspreekvormen en studies van Impe en Speelman (2007), Vandekerckhove en Cuvelier (2007), Cuvelier (2007) en Ghyselen (2009) bespreken de attitudes van luisteraars ten opzichte van standaardtaal en tussentaal. Er is veel literatuur

geschreven over de attitudes ten opzichte van tussentaal in het algemeen, terwijl er kennis ontbreekt over specifieke kenmerken van de tussentaal en wat voor effect deze hebben op de luisteraarsattitude.

Zodoende zal dit eindwerkstuk zich richten op één kenmerk van de tussentaal: aanspreekvormen. Door middel van een experimentele methode zal de luisteraarsattitude gemeten worden ten opzichte van een spreker die in de tussentaal gebruik maakt van de tussentalige aanspreekvorm ‘ge/gij’ of de standaardtalige aanspreekvorm ‘je/jij’. Wegens de diaglossische taalsituatie van Vlaanderen zal ook gesprekscontext, formaliteit in het specifiek, in acht genomen worden. In de volgende sectie worden de onderzoeksvragen en hypothesen uitgebreid toegelicht.

2.4. Onderzoeksvragen en hypothesen

De onderzoeksvraag van dit eindwerkstuk luidt: Wat is het effect van het gebruik van de aanspreekvormen ‘je/jij’ in de Vlaamse tussentaal op de attitude ten opzichte van de spreker?’ Voor dit onderzoek wordt er uit gegaan van de volgende hypothesen.

Hypothese I: Het gebruik van de standaardtalige vorm ‘je/jij’ in de Vlaamse tussentaal creëert formaliteit en vergroot de afstand tussen sprekers.

De aanspreekvormen ‘ge’ en ‘gij’ zijn de basisvormen in de tussentaal. Wanneer een tussentaalspreker het standaardtalige ‘je/jij’ gebruikt, met een hoger prestige dan de tussentaal (Auer & Spiekermann, 2011), zal de spreker anders beoordeeld worden dan bij het gebruik het tussentalige ‘ge/gij’. Daarnaast wordt er naar aanleiding van Impe en Speelman (2007), Vandekerckhove en Cuvelier (2007), Cuvelier (2007) en Ghyselen (2009) verwacht dat sprekers hoger worden beoordeeld op status wanneer zij de afstandelijke standaardvorm ‘je/jij’ gebruiken, maar lager op attractiviteit. Het gebruik van de niet-standaardtalige ‘ge/gij’-vorm

verkleint naar verwachting de sociale afstand tussen de spreker en de gesprekspartner, wat de sprekers meer sympathiek laat overkomen.

Naast de conditie van aanspreekvormen zal er ook onderzocht worden of het effect van 'je/jij' afhankelijk is van de context waarin de aanspreekvorm voorkomt. Dit is Hypothese II.

Hypothese II: Het effect van de vorm 'je/jij' is afhankelijk van de context waarin het gesproken wordt.

Deze hypothese is gebaseerd op de onderzoeken van Impe en Speelman (2007), Vandekerckhove en Cuvelier (2007), Cuvelier (2007) en Ghyselen (2009), waaruit af te leiden is dat de tussentaal en standaardtaal andere functies lijken te vervullen in het dagelijks leven: de standaardtaal voor formele situaties en de tussentaal voor informele situaties. In het geval van aanspreekvormen zullen tussentaalsprekers in semi-formele situaties naar verwachting kiezen voor de aanspreekvorm die past bij de semi-formele context, in dit geval 'je/jij'. Er wordt verwacht dat het gebruik van 'je/jij', net als het informele 'ge/gij', in een informele context geen effect heeft op hoe formeel de sprekers beoordeeld worden, maar wel op hoe vriendelijk de sprekers bijvoorbeeld beoordeeld worden.

3. Methode

Om deze onderzoeksvragen te onderzoeken is er een attitude-experiment opgezet waarin er semi-formele en informele audiofragmenten gepresenteerd zijn aan Vlaamse luisteraars die deze fragmenten hebben beoordeeld ten opzichte van zeven schalen. In deze sectie zal de methode van dit onderzoek uitgebreid worden uitgelegd en beargumenteerd.

3.1. Audiofragmenten

Vooraf zijn er zes gesprekssituaties opgesteld, bestaande uit enkele zinnen, die zijn verdeeld over drie informele situaties en drie semi-formele situaties. De informele situaties bestaan uit een interactie met een vriendin over muziek, een interactie met een klasgenoot over een huiswerkopdracht en een interactie met een broer/zus over het avondeten. Deze situaties zijn gekozen omdat er een informele interactie plaatsvindt tussen twee personen die vertrouwd zijn met elkaar.

De semi-formele situaties bestaan uit een interactie met een kantoorbaas over een taakje, een interactie met een makelaar over het kopen van een huis en een interactie met een bankmedewerker over een betaalrekening. Deze situaties zijn gekozen omdat er een semi-formele interactie plaatsvindt tussen twee personen die niet volledig vertrouwd met elkaar zijn, maar tussen wie er ook geen grote sociale afstand bestaat. Naar verwachting zorgt dit ervoor dat de situatie niet volledig formeel is, maar dat er sprake is van een tussenformaliteit. De geschreven fragmenten kunnen geraadpleegd worden in Appendix A.

Ieder fragment heeft twee condities, namelijk een 'je/jij'-conditie en een 'ge/gij'-conditie. Deze condities bestaan uit dezelfde interacties, maar de spreker gebruikt in de 'je/jij'-conditie de aanspreekvormen 'je' en 'jij', terwijl er in de 'ge/gij'-conditie de aanspreekvormen 'ge' en 'gij' gebruikt wordt.

De audiofragmenten zijn opgenomen door drie vrouwelijke Vlaamse sprekers. Iedere spreker nam zowel de 'je/jij'-conditie als de 'ge/gij'-conditie op van hun toegewezen interacties. Er is bewust gekozen voor sprekers van hetzelfde geslacht om een mogelijk effect van geslacht te vermijden. De sprekers zijn verzocht om tussentaal te spreken en de zinnen zo spontaan mogelijk op te nemen.

3.2. Procedure

Om de onderzoeksvragen te onderzoeken zijn er zeven schalen opgesteld waarop sprekers beoordeeld zullen worden door Vlaamse luisteraars. Er is gekozen voor het gebruik van semantische differentialen met aan de linkerkant van de schaal een negatieve eigenschap en aan de rechterkant een positieve eigenschap. De schalen zijn geformuleerd zoals geïllustreerd in Tabel 2.

Tabel 2: *De semantische differentialen die zijn gebruikt in de enquête.*

<i>Deze spreker ervaar ik als...</i>			
1	koud	1 2 3 4 5 6 7	warm
2	onvriendelijk	1 2 3 4 5 6 7	vriendelijk
3	onhartelijk	1 2 3 4 5 6 7	hartelijk
4	onaangenaam	1 2 3 4 5 6 7	aangenaam
5	onbeleefd	1 2 3 4 5 6 7	beleefd
6	respectloos	1 2 3 4 5 6 7	respectvol
7	onprofessioneel	1 2 3 4 5 6 7	professioneel

Naar verwachting interpreteren de luisteraars ‘je/jij’ binnen tussentaal als een tussenformaliteit, waardoor er meer afstand gecreëerd wordt dan bij het gebruik van ‘ge/gij’. Het gebruik van de zeven schalen heeft als doel om alle aspecten te includeren die afstand meten ten opzichte van de spreker. De schalen zijn opgesteld aan de hand van twee afstandmetende factoren: Integriteit (schalen 1-4) en Status (schalen 5-7). Is de afstand tussen sprekers groot en wordt er semi-formeel taalgebruik toegepast, dan wordt de spreker naar verwachting minder hoog beoordeeld op de Integriteitsschalen Warmte, Vriendelijkheid, Hartelijkheid en Aangenaamheid, maar des te hoger op de Statusschalen Beleefdheid, Respect en Professionaliteit.¹

Ten eerste zullen sprekers die ‘je/jij’ gebruiken in een informele context naar verwachting als minder vriendelijk, minder warm, minder hartelijk en als minder aangenaam

¹ Door een fout in de enquête bevat een enkel fragment twee keer de schaal Respect, in plaats van een keer Respect en een keer Professionaliteit. De keuze is gemaakt om gebruik te maken de scores van Respect-1 (de eerste Respectschaal) en om de scores van Respect-2 achterwege te laten.

ervaren worden dan wanneer zij ‘ge/gij’ zouden gebruiken. Wanneer de sprekers ‘ge/gij’ gebruiken in een semi-formele context zullen zij naar verwachting negatiever scoren op de schalen Vriendelijkheid, Warmte, Hartelijkheid en Aangenaamheid dan wanneer zij de semi-formele vorm ‘je/jij’ zouden gebruiken, aangezien het gebruik van ‘ge/gij’ als misplaatst kan worden ervaren in een semi-formele context.

Ten tweede kan het gebruik van aanspreekvormen die de sociale afstand tussen sprekers vergroten beschouwd worden als een beleefdheidsstrategie. Om deze reden wordt er een hogere score verwacht op de schalen Beleefdheid en Respect wanneer er ‘je/jij’ wordt gebruikt in semi-formele context dan wanneer er ‘ge/gij’ wordt gebruikt. Naar verwachting zal het gebruik van ‘je/jij’ in een informele context weinig effect hebben op de Beleefdheidsscore, aangezien beleefdheid relatief irrelevant is in een informele context in verhouding tot een semi-formele context waar beleefdheid een grote rol speelt.

Ten slotte wordt er verwacht dat een spreker hoger zal scoren op de schaal Professionaliteit wanneer er ‘je/jij’ gebruikt wordt in een semi-formele context dan wanneer ‘ge/gij’ gebruikt wordt. Het meten van professionaliteit is in de informele context minder relevant dan in een semi-formele context. In een informele context wordt er verwacht dat de spreker neutraal wordt beoordeeld op de schaal Professionaliteit. Desalniettemin is de schaal Professionaliteit ook gemeten in de informele context om consequent te blijven in de schalen die de participanten te zien krijgen.

De audiofragmenten zijn gebundeld in een online enquête. In de enquête heeft iedere participant een selectie van zes audiofragmenten te horen gekregen, waarvan iedere participant op willekeurige wijze een ‘je/jij’-conditie of ‘ge/gij’-conditie toegewezen kreeg. Ieder fragment is beoordeeld aan de hand van de zeven schalen, die na ieder fragment op willekeurige volgorde getoond zijn aan de participanten. De participanten lazen vooraf aan het experiment een korte uitleg en kregen een voorbeeldfragment te horen met daaronder een voorbeeldschaal.

Aan het eind van de enquête is de participanten gevraagd enkele persoonlijke vragen te beantwoorden over hun leeftijd, gender, opleidingsniveau, moedertaal en de provincie waarin zij wonen. Moedertaal is gevraagd om participanten uit te sluiten die geen Nederlandse moedertaalsprekers zijn. De informatie over gender en opleidingsniveau is niet expliciet verzameld om de hypotheses te testen, maar dient voornamelijk om te controleren of de participantgroepen gelijk verdeeld zijn over de fragmenten. In het geval dat er verschillen blijken te bestaan tussen de luisteraarsoordelen, is het gemakkelijker om de mogelijke oorzaak van deze verschillen te lokaliseren.

Tot slot lazen de participanten de privacy melding en accepteerden zij de toestemmingsverklaring.

3.3. Participanten

Voor de enquête zijn Vlaamse participanten geworven met behulp van sociale media. De participanten konden de enquête invullen tussen 12 december 2020 en 7 januari 2021.

Er hebben in totaal 94 participanten deelgenomen aan de enquête. De data van 31 participanten zijn weggelaten wegens incompleetheid en/of invalide responsies. De analyses van dit eindwerkstuk zijn vervolgens uitgevoerd op de data van de 63 overgebleven participanten, waaronder 18 mannen en 45 vrouwen. De gemiddelde leeftijd is 30,78 jaar met een standaarddeviatie van 9,44 jaar, een minimale leeftijd van 20 jaar oud en een maximale leeftijd van 57 jaar oud. Om de leeftijdsdata naderhand gemakkelijker te kunnen interpreteren zijn de participanten ingedeeld in twintigers (20-29 jaar oud), dertigers (30-39 jaar oud) en participanten boven de 40 jaar oud. Alle participanten gaven aan dat hun moedertaal Nederlands of Vlaams is en zijn allen woonachtig in Vlaanderen. Daarnaast zijn de participanten gevraagd uit welke provincie zij komen en wat hun hoogst genoten opleidingsniveau is. Tabel 3 en Tabel 4 met daarin respectievelijk de gegevens van provincie en opleiding zijn weergegeven in

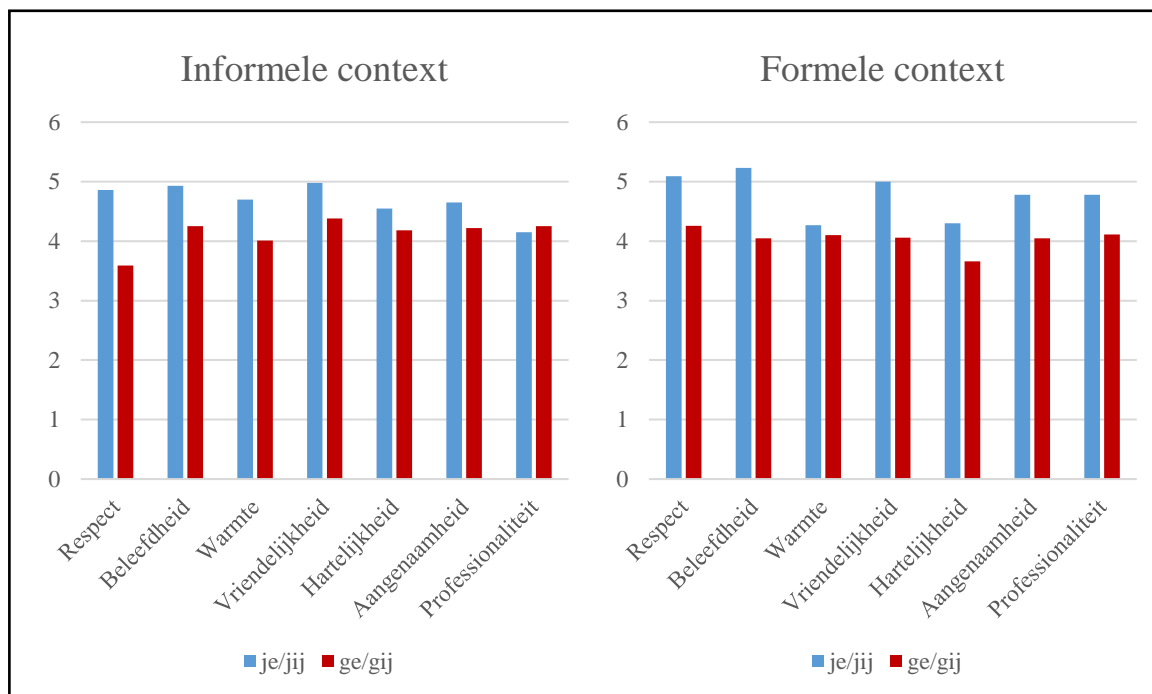
Appendix B. De meeste participanten kwamen uit Oost-Vlaanderen (n=19) en Vlaams-Brabant (n=18), daarna Antwerpen (n=13), West-Vlaanderen (n=10) en de minste participanten, slechts drie, gaven aan uit de provincie Limburg te komen. Hoewel de participanten qua opleiding redelijk verspreid zijn, geeft de meerderheid van de participanten aan een Academische Master (universiteit) afgerond te hebben (n=20).

4. Resultaten

Er zijn statistische analyses toegepast op de data met behulp van het programma SPSS 27 (IBM Corp., 2019). Als eerste stap zijn statistische tests uitgevoerd om na te gaan of de participanten gelijk zijn verdeeld over de 'je/jij'-conditie en 'ge/gij'-conditie met betrekking tot gender, leeftijd, provincie en opleiding. Er is een chi-kwadraattoets toegepast op gender ($\chi^2(1) = ,068$; $p = ,795$) provincie ($\chi^2(4) = 3,8=911$; $p = ,418$) en opleiding ($\chi^2(5) = ,000$; $p = ,773$). Daarnaast toont een onafhankelijke-samples t-test dat de participanten gelijk verdeeld zijn op leeftijd ($t(376) = ,289$; $p = ,773$). Hieruit kan geconcludeerd worden dat de participanten gelijk verdeeld zijn over de condities.

Vooraf aan het testen van de hypothesen is er een factoranalyse uitgevoerd om te onderzoeken of de zeven schalen gereduceerd kunnen worden tot de twee verwachte factoren. Naar verwachting zullen de schalen Respect, Beleefdheid en Professionaliteit samen de factor Status vormen en zullen Warmte, Beleefdheid, Vriendelijkheid, Hartelijkheid en Aangenaamheid samen de factor Integriteit vormen. Een Varimax Principal factoranalyse toont dat slechts één factor verantwoordelijk is voor 59,191% van de variatie van de gehele set variabelen. Hieruit volgt de conclusie dat de zeven schalen gereduceerd kunnen worden tot één factor. Het is niet gewenst om alle schalen te reduceren tot één factor en er is om deze reden gekozen om de komende analyses uit te voeren op de losse schalen.

Vervolgens zijn de gemiddelde scores en standaarddeviaties berekend voor alle schalen apart, per Formaliteit (informeel of semi-formeel) en Conditie ('je/jij' of 'ge/gij'). Deze gegevens zijn getoond in Tabel 5 in Appendix B en in Figuur 3 hieronder.

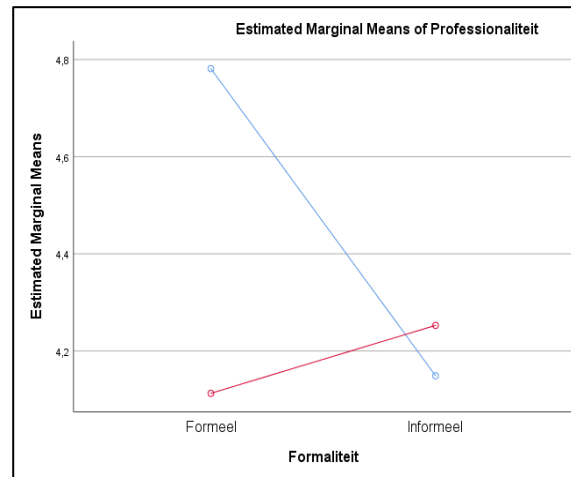
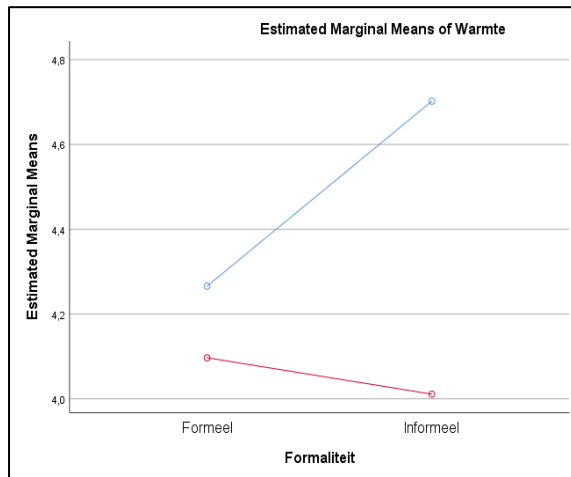

Figuur 3: De Gemiddelde scores op de Schalen per Formaliteit en Conditie.

De hypothesen zijn getest door een MANOVA uit te voeren met alle schalen als afhankelijke variabelen en Conditie en Formaliteit als onafhankelijke variabelen. Ten eerste beoordeelden de participanten de sprekers significant hoger op de schalen Respect ($F(1, 307) = 3,506$; $p < .001$), Beleefdheid ($F(1, 307) = 4,934$; $p < .001$), Warmte ($F(1, 307) = 5,110$; $p < .001$), Vriendelijkheid ($F(1, 307) = 2,183$; $p < .001$), Hartelijkheid ($F(1, 307) = 1,249$; $p < .001$) en Aangenaamheid ($F(1, 307) = 1,728$; $p < .001$) wanneer zij 'je/jij' gebruikten, dan wanneer zij 'ge/gij' gebruikten.

Ten tweede toont de analyse twee significante hoofdeffecten van Formaliteit op de schalen Respect ($F(1, 307) = 9,167$; $p = ,003$) en Hartelijkheid ($F(1, 307) = 8,681$; $p = ,003$). Bovendien zijn er twee significante interactie-effecten gevonden tussen Formaliteit en Conditie. Dit interactie-effect is waargenomen voor de schalen Warmte ($F(1, 307) = 3,996$; $p = ,046$) en

Professionaliteit ($F(1, 307) = 7,052; p = ,008$). Deze effecten zijn weergegeven in Figuur 4 en Figuur 5 hieronder.

■ 'je/jij'
■ 'ge/gij'

Figuur 4: *Het Interactie-Effect van Conditie*Formaliteit voor de schaal Warmte.*

Figuur 5: *Het Interactie-Effect van Conditie*Formaliteit voor de schaal Professionaliteit.*

Figuur 4, waarin de interactie met de schaal van Professionaliteit is geïllustreerd, toont een groot verschil tussen de scores van 'je/jij' en 'ge/gij' in de semi-formele conditie. In de semi-formele conditie beoordeelden de participanten de sprekers die 'je/jij' gebruikten als significant professioneler dan de sprekers die 'ge/gij' gebruikten. Dit effect is in overeenstemming met de verwachtingen vooraf.

Een soortgelijk effect is zichtbaar voor de schaal van Warmte, weergegeven in Figuur 5. Bij deze schaal gebeurt het omgekeerde van het effect op de schaal van Professionaliteit. In de semi-formele context is er weinig verschil in hoe sprekers die 'je/jij' en 'ge/gij' gebruikten beoordeeld zijn. Desalniettemin is er wel een groot verschil te zien tussen 'ge/gij' en 'je/jij' in de informele conditie. De sprekers die de aanspreekvorm 'je/jij' gebruikten werden als significant warmer ervaren dan de fragmenten waarin de sprekers 'ge/gij' gebruikten. De richting van dit interactie-effect is onverwacht, aangezien er voorspeld is dat sprekers die in de informele conditie 'ge/gij' gebruiken als warmer ervaren zouden worden dan sprekers die 'je/jij' gebruiken.

Daarnaast zijn er MANOVA's uitgevoerd om te onderzoeken of er andere mogelijke factoren invloed hebben gehad op de luisteraarsbeoordeling. Er zijn geen significante effecten van gender ($F(7, 303) = 1,522, p = 0,159$; Wilk's $\Lambda = 0,966$), opleiding ($F(35, 1260) = 1,063, p = 0,370$; Wilk's $\Lambda = 0,885$) en provincie ($F(28, 1083) = 1,037, p = 0,413$; Wilk's $\Lambda = 0,909$) gevonden op de beoordeling ten opzichte van de spreker. Het effect van leeftijd op de afhankelijke variabele is ook bekeken met een MANOVA en bleek geen significant effect te hebben op de luisteraarsoordelen ($F(14, 604) = 1,016, p = 0,435$; Wilk's $\Lambda = 0,955$).

5. Discussie

In dit onderzoek is gepoogd inzicht te bieden in het effect van een enkel standaardtalig kenmerk, namelijk aanspreekvormen, op de luisteraarsattitude ten opzichte van een tussentaalspreker. Dit is gedaan middels een enquête die aan de hand van zeven schalen onderzocht hoe luisteraars sprekers beoordelen die de aanspreekvorm 'je/jij' gebruiken in tussentaal in zowel een informele als semi-formele context. De hypothesen stellen dat de standaardtalige 'je/jij'-vorm afstand creëert wanneer deze vorm in een semi-formele context gebruikt wordt in de Vlaamse tussentaal. Er werd voorspeld dat sprekers die de vorm 'ge/gij' gebruiken in een informele context hoger zouden scoren op de schalen Warmte, Vriendelijkheid, Hartelijkheid en Aangenaamheid dan wanneer de spreker 'je/jij' gebruikt. Bovendien werd er voorspeld dat sprekers hoger beoordeeld zouden worden op de schalen Respect, Beleefdheid en Professionaliteit wanneer zij 'je/jij' gebruiken in een semi-formele context dan wanneer zij 'ge/gij' gebruiken in deze context. De hypothesen voorspelden geen significant verschil tussen 'je/jij' en 'ge/gij' op de schalen Respect, Beleefdheid en Professionaliteit in een informele context. Het afstandvergroten effect van 'je/jij' werd alleen voorspeld in de semi-formele conditie.

In deze discussie zal er gekeken worden of de voorspellingen zijn uitgekomen en de hypothesen bevestigd kunnen worden. Bovendien zal er ingegaan worden op de implicaties die de resultaten hebben op zowel maatschappelijk als wetenschappelijk niveau.

5.1. Interpretaties

De data weergeven dat sprekers die ‘je/jij’ gebruiken, ongeacht de context van de conversatie, als respectvoller en beleefder worden ervaren. Deze resultaten voldoen aan de verwachting dat ‘je/jij’ afstand creëert, waardoor deze vorm als respectvoller en beleefder wordt gezien.

Onverwacht worden de sprekers ook ervaren als warmer, vriendelijker, hartelijker en aangenamer wanneer zij ‘je/jij’ gebruiken. Naar verwachting zou de standaardtalige vorm ‘je/jij’ de afstand vergroten tussen sprekers wanneer een spreker deze vorm gebruikt in tussentaal, wat zou resulteren in bijvoorbeeld een lagere ervaren warmte en vriendelijkheid. Dit resultaat roept vragen op. Vragen die wellicht beantwoord kunnen worden door te onderzoeken of de ‘je/jij’-vorm significant hoger scoort op de gemeten schalen doordat context een grote rol speelt.

Het effect van context werd duidelijk bij het interpreteren van de twee hoofdeffecten van Formaliteit op de schalen Respect en Hartelijkheid. Ongeacht de aanspreekvorm die is gebruikt door de spreker, worden de fragmenten als respectvoller gezien in een semi-formele context, en als hartelijker in een informele context.

De data toonden ook een interactie tussen Formaliteit en Conditie op de schalen Professionaliteit en Warmte. De interactie tussen Formaliteit en Conditie op de schaal van Professionaliteit is in overeenstemming met de verwachting dat een spreker die ‘je/jij’ gebruikt in een semi-formele context als professioneler wordt beoordeeld, maar niet in een informele context. De richting van de interactie tussen Formaliteit en Conditie op de schaal van Warmte kwam echter als onverwacht. Sprekers worden in een informele context als warmer ervaren

wanneer zij 'je/jij' gebruiken dan sprekers die 'ge/gij' gebruiken, terwijl het omgekeerde effect verwacht werd. Hoe kunnen deze interacties verklaard worden?

Een mogelijke hypothese is dat warmte een eigenschap is die in een semi-formele context wellicht minder relevant is. De keuze tussen 'ge/gij' en 'je/jij' maakt weinig verschil wanneer een context in het algemeen niet snel omschreven zou worden als warm. Dit zou ook deels het effect op de schaal van Professionaliteit kunnen verklaren. Professionaliteit is een schaal die logischerwijze gemeten wordt in een semi-formele context, maar die minder toepasselijk is in een informele context, zoals een gesprek tussen een broer en zus.

5.2. Maatschappelijke en wetenschappelijke implicaties

Dit onderzoek poogde om een gat in de literatuur op te vullen door meer kennis te verwerven over de tussentaal. Eerder onderzoek heeft zich gericht op de gebruiksfrequentie van standaardtaal en tussentaal in Vlaanderen (Vandekerckhove, 2004) en de verschillen in luisteraarsattitude ten opzichte van de spreker tussen de standaardtaal en tussentaal (Impe & Speelman, 2007; Vandekerckhove & Cuvelier, 2007; Cuvelier, 2007; Ghyselen, 2009), maar er is niet eerder gefocust op verschillen binnen de tussentaal met betrekking tot een enkel talig kenmerk.

Deze nieuwe kennis over hoe individuele kenmerken van de tussentaal geïnterpreteerd worden en welke functie zij vervullen is nuttige informatie om over te beschikken als spreker van een taal. Deze kennis kan bijvoorbeeld gebruikt worden in situaties zoals beschreven in de anekdote in de inleiding. Wanneer een spreker een conversatie voert met zijn baas, kan hij redeneren dat hij naast beleefd ook vertrouwelijk wil overkomen. Daarom kiest deze spreker ervoor om zijn baas aan te spreken in tussentaal, maar de aanspreekvorm 'je/jij' te gebruiken om precies de tussenformaliteit te bereiken die hij wenst te uiten.

Vooraf aan dit onderzoek werd de Vlaamse taalsituatie besproken, waarin er werd gesteld dat er sprake was van een diaglossie, waarin de standaardtaal dient voor formele situaties en de tussentaal als informele spreektaal. De resultaten van dit onderzoek tonen echter dat sprekers die ‘je/jij’ gebruiken onverwacht in een informele context beter beoordeeld worden dan sprekers die ‘ge/gij’ gebruiken in een informele context. De vraag is of dit resultaat wijst op een verschuiving van ‘ge/gij’ naar ‘je/jij’ als vertrouwelijkheidsvorm in de tussentaal.

Naar verwachting is dit niet de conclusie waarnaar de data van dit perceptieonderzoek wijzen. Perceptieonderzoek zoals dit eindwerkstuk en de studies door Impe en Speelman (2007), Vandekerckhove en Cuvelier (2007), Cuvelier (2007) en Ghyselen (2009) heeft niet direct betrekking op taalproductie. Sprekers van een taal kunnen bepaalde waarden koesteren ten opzichte van taal die niet gereflecteerd worden in hun eigen taalgebruik. Dit betekent dat de participanten van dit onderzoek standaardtalige kenmerken wellicht hoger waarderen dan tussentalige kenmerken, maar in hun dagelijks taalgebruik zelf geen standaardtalige kenmerken gebruiken. Geeraerts (2001) noemt dit een zondagse-pakmentaliteit: ‘Zoals een zondags pak is de hoogste taalnorm iets waarvan de noodzaak buiten kijf staat, maar je er echt goed in voelen doe je niet.’ (Geeraerts, 2001, p. 7). Geeraerts (2001) voorspelde dat de afstand tussen de Belgisch-Nederlandse standaardtaal en de tussentaal zal blijven bestaan zolang deze mentaliteit wordt behouden door de Vlamingen.

Het is inmiddels meer dan twintig jaar later na de voorspelling van Geeraerts (2001) en het is mogelijk dat er in deze tijd veel is veranderd in de Vlaamse taalsituatie met betrekking tot de afstand tussen de standaardtaal en de tussentaal. Vervolgonderzoek wordt daarom aangemoedigd om de ambigue rol van het standaardtalige ‘je/jij’ in de tussentaal nader te onderzoeken. Het repliceren van taalproductieonderzoek zoals de studie van Vandekerckhove (2004) zou bijvoorbeeld nieuwe inzichten kunnen bieden in de rol die ‘je/jij’ in het huidige jaar 2021 speelt in de Vlaamse tussentaal.

5.3. Beperkingen en aanbevelingen vervolgonderzoek

Een eerste beperking van dit onderzoek was de gelimiteerde tijd waarin geschikte sprekers voor de audiofragmenten gezocht konden worden. De gelimiteerde tijd heeft dit onderzoek beperkt in de mogelijkheid om veel mogelijke sprekers te overwegen en maximaal rekening te houden met onderliggende factoren zoals accent, stemkwaliteit en de kwaliteit van de opnames.

Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat de geschreven standaardtalige fragmenten (opgesteld in het Algemeen Nederlands) de sprekers hebben *geprimed* om de fragmenten in te spreken met een standaardtalig accent, terwijl het doel was dat zij in een tussentalig accent zouden spreken. Hierdoor heeft de ‘je/jij’-conditie wellicht natuurlijker geklonken dan de ‘ge/gij’-conditie, omdat ‘ge/gij’ mogelijk onnatuurlijk klinkt in een standaardtalige zin. Dit kan hebben meegespeeld in de lagere luisteraaroordelen ten opzichte van de sprekers die ‘ge/gij’ hebben gebruikt dan wanneer er ‘je/jij’ werd gebruikt.

Tevens is in dit onderzoek getracht de formele fragmenten ‘semi-formeel’ te maken, om zo een context te creëren van een tussenformaliteit waarin het niet ongepast is om ‘je/jij’ te gebruiken in plaats van ‘u’. Het is mogelijk dat de semi-formele fragmenten toch te formeel zijn geweest. Dit is echter een kwestie die lastig zal blijven, ook in vervolgonderzoek. Hoe formeel een situatie is, is deels persoonsgebonden: terwijl het ene individu een gesprek met een bankmedewerker niet heel formeel vindt, kan een ander individu deze situatie juist als zeer formeel beschouwen. Een mogelijke consequentie is dat sprekers die ‘ge/gij’ gebruiken extra laag hebben gescoord op de schalen Beleefdheid, Respect en Professionaliteit, wat het contrast tussen ‘ge/gij’ en ‘je/jij’ heeft vergroot.

Zoals eerder benoemd heeft de beperkte tijd ook invloed gehad op het doel om alle fragmenten zowel een doffe (‘ge/je’) aanspreekvorm als een volle (‘gij/jij’) aanspreekvorm te laten bevatten. Twee fragmenten voldoen niet aan deze eis. Naar verwachting heeft dit geen

groot effect gehad op de afhankelijke variabele, hoewel vervolgonderzoek wordt aangeraden zich wel aan deze eis te houden bij een replicatiepoging.

Overigens bevat dit onderzoek data van participanten die voornamelijk behoren tot de leeftijdsgroep van 20-30 jaar. Vervolgonderzoek zou rekening kunnen houden met het verzamelen van een participantengroep die meer vergelijkbaar is met een natuurlijke populatie waarin mensen van alle leeftijden voorkomen.

Een ander punt waar dit onderzoek tegenaan liep was de verrassende uitkomst van de factoranalyse. Naar verwachting zou deze analyse twee factoren opleveren waarin de schalen gegroepeerd konden worden, bijvoorbeeld in de groepen Status (Respect, Beleefdheid, Professionaliteit) en Integriteit (Vriendelijkheid, Warmte, Hartelijkheid, Aangenaamheid). De analyse leverde echter niet een dergelijk resultaat op, waardoor de analyses uitgevoerd zijn op de individuele schalen.

Ten slotte vertoonden niet alle schalen een significante interactie tussen Formaliteit en Conditie. Waarom Formaliteit en Conditie slechts een significante interactie vertoonden bij de schalen Warmte en Professionaliteit en bijvoorbeeld niet bij de schalen Respect of Beleefdheid is onbekend. Mogelijkerwijze wijken de schalen Warmte en Professionaliteit op een nog onbekende manier af van de overige variabelen. Vervolgonderzoek op een grotere schaal zou kunnen uitzoeken of dit inderdaad het geval is of dat de resultaten van dit onderzoek ergens anders aan te wijten zijn.

6. Conclusie

Dit onderzoek heeft aangetoond dat sprekers die ‘je/jij’ gebruiken significant beter beoordeeld worden op de schalen Beleefdheid en Respect dan sprekers die ‘ge/gij’ gebruiken. Onverwacht scoren ‘je/jij’-sprekers ook beter op de schalen Warmte, Vriendelijkheid, Hartelijkheid en Aangenaamheid dan ‘ge/gij’-sprekers. Bovendien worden sprekers significant beter beoordeeld

op Professionaliteit wanneer zij 'je/jij' gebruiken in een semi-formele context dan wanneer zij 'ge/gij' gebruiken, terwijl dit effect niet zichtbaar is in een informele context. In conclusie vervult 'je/jij' inderdaad de rol van een tussenformaliteit, waardoor deze vorm gepaster is in een semi-formele context dan de 'ge/gij'-vorm.

7. Referenties

- Auer, P. (2005). Europe's sociolinguistic unity, or: A typology of European dialect/standard constellations. In N. Delbecq (Ed.), *Perspectives on Variation: Sociolinguistic, Historical, Comparative* (pp. 10–27). De Gruyter Mouton.
<https://doi.org/10.1515/9783110909579.7>
- Auer, P., & Spiekermann, H. (2011). Demotisation of the standard variety or destandardisation? The changing status of German in late modernity. In T. Kristiansen & N. Coupland (Eds.), *Standard Languages and Language Standards in a Changing Europe* (p. 164). Novus Press.
- Van Bezooijen, R. (1997). Normen met betrekking tot het Standaardnederlands. *Taal En Tongval*, 10, 30–48.
- Cuvelier, P. (2007). Standaardnederlands, tussentaal en dialect in Antwerpen. De perceptie van jonge moedertaalsprekers en taalleerders. In D. Sandra, R. Rymenans, P. Petegem, & P. Cuvelier (Eds.), *Tussentaal, spelling en onderwijs. Essays bij het emeritaat van Frans Daems* (pp. 39–58). Academia Press.
- De Caluwe, J., Delarue, S., Ghyselen, A.-S., & Lybaert, C. (2013). Tussentaal: over de talige ruimte tussen dialect en standaardtaal in Vlaanderen: inleiding. In J. De Caluwe, S. Delarue, A.-S. Ghyselen, & C. Lybaert (Eds.), *Tussentaal : over de talige ruimte tussen dialect en standaardtaal in Vlaanderen* (pp. 3–12). Gent: Academia Press.
- De Caluwe, J., Geeraerts, D., Kroon, S., Mamadouh, V., Soetaert, R., Top, L., & Vallen, T. (2002). *Taalvariatie en taalbeleid. Bijdragen aan het taalbeleid in Nederland en Vlaanderen*. Garant.
- Garrett, P. (2007). Language attitudes. In C. Llamas, C. Mullany, & P. Stockwell (Eds.), *The Routledge Companion to Sociolinguistics* (pp. 116–121). Routledge.

- Geeraerts, D. (2001). Een zondagspak? Het Nederlands in Vlaanderen: gedrag, beleid, attitudes. *Ons Erfdeel*, 44, 337–344.
- Ghyselen, A.-S. (2009). Ne zelfzekere leraar of gewoon nen enthousiaste mens? Een matched-guise onderzoek naar de attitude tegenover tussentaal bij West-Vlamingen. *Taal En Tongval*, 61(2), 83–113. <https://doi.org/10.5117/TET2009.2.GHYS>
- Ghyselen, A.-S. (2017). Een geval apart? De Vlaamse taalsituatie vanuit Europees perspectief. In G. De Sutter (Ed.), *De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen: een inleiding tot de variatietaalkunde* (1st ed., pp. 210–228). Leuven/Den Haag: Acco.
- Grondelaers, S., Van Hout, R., & Steegs, M. (2010). Evaluating Regional Accent Variation in Standard Dutch. *Journal of Language and Social Psychology*, 29(1), 101–116. <https://doi.org/10.1177/0261927X09351681>
- IBM Corp. (2019). IBM SPSS Statistics for Windows (Versie 27.0) [Computersoftware]. Armonk, NY: IBM Corp.
- Impe, L., & Speelman, D. (2007). Vlamingen en hun (tussen)taal. Een attitudineel mixed guise onderzoek. *Handelingen van de Koninklijke Maatschappij Voor Taal-En Letterkunde En Geschiedenis*, 61, 109–128.
- Lambert, W. E., Hodgson, R. C., Gardner, R. C., & Fillenbaum, S. (1960). Evaluational reactions to spoken languages. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 60(1), 44.
- Latour, B., Grondelaers, S., & Van Hout, R. (2012). De schoonheid van taal - Hoe wezenlijk is het oordeel mooi in taalattitudes? *Taal En Tongval*, 64(2), 243–261. <https://doi.org/10.5117/TET2012.2.LATO>
- Plevoets, K. (2013). De status van de Vlaamse tussentaal: een analyse van enkele socio-economische determinanten. *Tijdschrift voor Nederlandse Taal-en*

Letterkunde, 129(3), 191-233.

Van Oostendorp, M. (2018). Ooit wordt u een scheldwoord. Neerlandistiek.nl, 11 januari 2018. < <http://www.neerlandistiek.nl/2018/01/ooit-wordt-u-een-scheldwoord/>>

Vandekerckhove, R. (2004). Waar zijn je, jij en jou(w) gebleven? Pronominale aanspreekvormen in het gesproken Nederlands van Vlamingen. In J. De Caluwe, G. De Schutter, M. Devos, & J. Van Keymeulen (Eds.), *Taeldeman, man van de taal, schatbewaarder van de taal* (pp. 981–993). Academia Press.

Vandekerckhove, R., & Cuvelier, P. (2007). The perception of exclusion and proximity through the use of standard Dutch, ‘tussentaal’ and dialect in Flanders. In *Multilingualism and exclusion: Policy, practice and prospects* (pp. 241–256). Van Schaik Publishers.

8. Appendix A

1. Gesprek met vriendin over muziek:

1a. Heb jij dat nieuwe album van Foster the People al geluisterd? Je kunt dat echt niet missen.

2a. Hebt gij dat nieuwe album van Foster the People al geluisterd? Ge kunt dat echt niet missen.

2. Gesprek met klasgenoot over een opdracht:

2a. Heb jij al een antwoord op opdracht 6? Volgens mij hebben we dat nog niet behandeld in de les. Misschien kan je me dat even uitleggen.

2b. Hebt gij al een antwoord op opdracht 6? Volgens mij hebben we dat nog niet behandeld in de les. Misschien kunt ge me dat even uitleggen.

3. Gesprek met broer over het avondeten:

3a. Volgens mij heeft mama allemaal tomaten gekocht. Denk je dat ze tomatensoep gaat maken? Ik heb veel liever dat jij voor ons kookt.

3b. Volgens mij heeft mama allemaal tomaten gekocht. Denkt ge dat ze tomatensoep gaat maken? Ik heb veel liever dat gij voor ons kookt.

4. Gesprek met baas over taakje:

4a. Heb je dat bericht van de secretaris gelezen? Ik las dat er tijdens de vergadering een taakverdeling opgesteld is. Kun jij die doorsturen?

4. Hebt ge dat bericht van de secretaris gelezen? Ik las dat er tijdens de vergadering een taakverdeling opgesteld is. Kunt gij die doorsturen?

5. Gesprek met makelaar over huis kopen

5a. De eigenaar heeft nog niet gereageerd op ons bod. Jij vertelde ons vorige maand dat het enkele dagen kan duren. Is er een manier waarop je dit kunt versnellen?

5b. De eigenaar heeft nog niet gereageerd op ons bod. Gij vertelde ons vorige maand dat het enkele dagen kan duren. Is er een manier waarop ge dit kunt versnellen?

6. Gesprek met bankmedewerker over betaalrekening:

6a. De rente over mijn bankrekening is plots verhoogd. Vorige maand vertelde je dat de rente gelijk zou blijven. Kun jij mij uitleggen hoe deze rente berekend wordt?

6b. De rente over mijn bankrekening is plots verhoogd. Vorige maand vertelde gij dat de rente gelijk zou blijven. Kunt ge mij uitleggen hoe deze rente berekend wordt?

9. Appendix B

Tabel 3: *De Frequentie en het Percentage per Provincie.*

Provincie	Frequentie	Percentage
Antwerpen	13	20,6
Limburg	3	4,8
Oost-Vlaanderen	19	30,2
Vlaams-Brabant	18	28,6
West-Vlaanderen	10	15,9
Totaal	63	100

Tabel 4: *De Frequentie en het Percentage per Opleidingsniveau.*

Opleidingsniveau	Frequentie	Percentage
Secundair onderwijs: Algemeen Secundair Onderwijs (ASO)	13	20,6
Secundair onderwijs: Technisch Secundair Onderwijs (TSO)	2	3,2
Professionele bachelor (hogeschool)	14	22,2
Academische bachelor (universiteit)	10	15,9
Academische master (universiteit)	20	31,7
Doctoraat	4	6,3
Totaal	63	100

Tabel 5: *Gemiddelden (en Standaarddeviaties) van de Schalen, uitgesplitst op Formaliteit en Conditie.*

	Informeel			Formeel		
	je/jij	ge/gij	Totaal	je/jij	ge/gij	Totaal
Respect	4,86 (1,26)	3,59 (1,24)	4,24 (1,40)	5,09 (1,18)	4,26 (1,47)	4,68 (1,39)
Beleefdheid	4,93 (1,17)	4,25 (1,06)	4,65 (1,47)	5,23 (1,10)	4,05 (1,56)	4,59 (1,16)
Warmte	4,70 (1,03)	4,01 (1,20)	4,36 (1,16)	4,27 (1,01)	4,10 (1,29)	4,18 (1,16)
Vriendelijkheid	4,98 (1,04)	4,38 (1,19)	4,69 (1,15)	5,00 (1,16)	4,06 (1,34)	4,54 (1,33)
Hartelijkheid	4,55 (1,10)	4,18 (1,12)	4,37 (1,13)	4,30 (1,03)	3,66 (1,30)	3,98 (1,20)
Aangenaamheid	4,65 (1,13)	4,22 (1,13)	4,44 (1,15)	4,78 (1,09)	4,05 (1,25)	4,42 (1,22)
Professionaliteit	4,15 (1,38)	4,25 (1,01)	4,2 (1,21)	4,78 (1,27)	4,11 (1,39)	4,45 (1,37)